

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU:315.531632053

ROBU TUDOR

**SPECIFICUL DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

**SPECIALITATEA 521.01 – TEORIE ECONOMICA ȘI POLITICI
ECONOMICE**

Autoreferatul tezei de doctor în științe economice

CHISINAU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Teorie Economică și Metodologia Cercetării a Facultății Științe Economice a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

RUSU Gheorghe, doctor habilitat în economie, profesor universitar

Specialitatea 521.01 – Teorie economică și politici economice

Referenți oficiali:

1. **COJUHARI Andrei**, doctor habilitat în economie, profesor universitar
2. **LEVIȚCHI Oxana**, doctor în economie, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

ULIAN Galina	Președinte al Consiliului, doctor habilitat, profesor universitar
GOROBIEVSCHI Svetlana	Doctor habilitat, profesor universitar
CHISTRUGA Boris	Doctor habilitat, profesor universitar
CAPSÎZU Valeriu	Doctor în științe, conferențiar universitar
HĂMURARU Maria	Doctor în științe, conferențiar universitar

Susținerea tezei va avea loc la 7 Octombrie 2016, ora 15:00, în ședința Consiliului științific specializat 521.01, din cadrul Universității de Stat din Moldova, str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009.

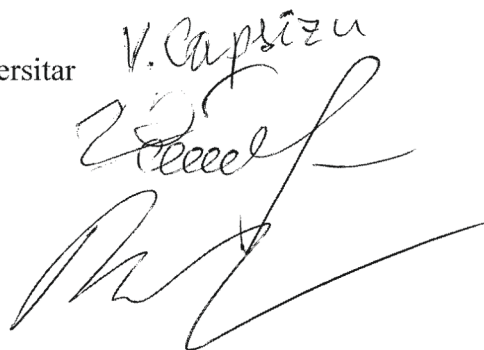
Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca USM și pe pagina web a CNAA www.cnaa.md

Autoreferatul a fost expediat la 05 Septembrie 2016

Secretar științific al Consiliului științific specializat
Valeriu Capsîzu, doctor în economie, conferențiar universitar

Conducător științific
Rusu Gheorghe, doctor habilitat, profesor universitar

Autor
Robu Tudor

I. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Economia Republicii Moldova face parte din sistemul economic global integrat și de aceea este important ca politicile și practicile economice de creștere economică durabilă să devină un obiect de cercetare a prezentei teze. Mai mult ca atât, datorită progresului ei economic lent în raport cu particularitățile poziției sale geostrategice, stabilitatea economică a țării noastre este permanent supusă riscurilor crizelor economice, financiare, monetare și sociale. Lipsa politicilor și practicilor economice coerente duce la creșterea nivelului de vulnerabilitate și la apariția constrângerilor de ordin social. În acest sens, teza stabilește standardele minime ale prosperității economice și sociale precum și identifică modelul prin care Republica Moldova ar putea atinge obiectivele propuse. Una dintre concluziile cercetării este că obiectivele propuse ce țin de un anumit nivel de prosperitate economică pot fi atinse cu ajutorul unor politici și practici economice implementate în baza unei fundamentări teoretice aplicabile la condițiile contemporane.

Specificul reformelor social-economice din R.Moldova este însoțit de lipsa strategiei unice, pe tot parcursul perioadei de tranziție, ce ar fi avut ca scop stabilizarea macroeconomică și dezvoltare durabilă. O strategie integră de dezvoltare pe termen lung ar fi contribuit la dezvoltarea economică, la o creștere a investițiilor și facilitarea procesului de integrare economică Europeană.

O nouă strategie de dezvoltare economică și integrare Europeană solicită o garanție a statului în menținerea valorilor și principiilor economiei de piață precum și ajustarea sistemului social-economic la condițiile și standardele sistemului economic European.

De asemenea, menționăm faptul că în cadrul unei situații social-economice complicate, o barieră în dezvoltare o constituie situația tensionată politică și economică a regiunii Transnistriei, aceasta fiind necontrolată de autoritățile de la Chișinău. Pe de altă parte, există necesitatea modificării radicale a sistemului relațiilor social-economice dintre stat, societatea civilă, antreprenoriat, reformării esențiale a mediului instituțional și proprietății, formării și dezvoltării organizațiilor non-guvernamentale.

La elaborarea noului sistem de dezvoltare economică în condițiile crizei mondiale și regionale trebuie să se țină cont de situația reală din societate și de sarcinile prioritare ale fiecărui actor, inclusiv statul și societatea civilă, precum și reieșind din faptul că în toți acești ani a fost limitată activitatea businessului mic și mijlociu prin intermediul specificului politicii monetare și fiscale aplicate, suprareglementarea funcționării întreprinderilor.

Construcția unui nou sistem de dezvoltare social-economic echilibrat, conform standardelor europene, în baza investigațiilor efectuate va fi dificilă și de lungă durată, fiindcă aceasta presupune înlăturarea dezechilibrului economic și a deformațiilor relațiilor economice, juridice și sociale dintre indivizi, stimularea inițiativelor de afaceri în diverse domenii, școlarizarea funcționarilor și nu în ultimul rând adaptarea la condițiile tehnice, tehnologice și de concurență din comunitatea europeană.

Depășirea acestor bariere în dezvoltarea economiei naționale poate fi realizată prin elaborarea și implementarea noilor instrumente de dezvoltare social-economică, ce vor facilita și stimula activitatea businessului mic și mijlociu.

Prezentul studiu are ca obiectiv practic identificarea celor mai semnificative bariere ce stau în calea dezvoltării economice durabile și elaborarea soluțiilor necesare de depășire a acestora printr-o incursiune profesională în conceptele și tezele teoriilor economice moderne. Politicile economice elaborate țin cont de specificul economiei naționale și promovează creșterea economică în condițiile unei potențiale integrări ale economiei noastre în Uniunea Europeană.

Noul sistem de dezvoltare economică va fi unul de lungă durată și va stabili practicile și mecanismele necesare de creare a economiei de piață, dezvoltată, bazată pe liberalizare reală economică și proprietatea privată. Intervenția politicilor monetare și fiscale, indirecte în sistemul economic, vor avea drept scop stimularea business-ului, echilibru indicatorilor macroeconomici și introducerea criteriilor europene de performanță în activitatea instituțiilor statului și a celor din societatea civilă. Un rol important în acest proces i se alocă mediului științific și academic care au rolul de introducere a inovațiilor și perpetuarea setului de valori privind rolul și importanța economiei de piață în R.Moldova.

Tezele propuse în cadrul prezentei lucrări țin să susțină eforturile societății în identificarea, dezvoltarea și implementarea activităților pentru edificarea unui sistem economic de piață sustenabil. Cercetarea are importanță atât teoretică, cât și practică.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Subiectul teoriilor economice moderne și impactul practic asupra evoluției sistemului economic sunt cercetate pe larg în cadrul literaturii economice de specialitate. Contribuții esențiale la studiul subiectului menționat au adus următorii cercetători: J. Stieglitz, N. Roubini, A.S. Lewis, R. Harrod, E. Domar, P. Solow, F. Perroux, G. Abraham-Frois, S. Kuznets, H.W. Arndt, W.W. Rostow, P.A. Samuelson, R. Prebisch, C. Furtado, P.C. Mahalanobis. Printre economiștii din Republica Moldova care au elaborat lucrări științifice asupra acestui subiect în cadrul activității lor științifice pot fi

nominalizați: D. Moldovanu, I. Ustian, A. Cojuhari, G. Ulian, S. Gorobievski, V. Umanet, Gh. Belostecinic, V. Capsizu, N. Țiu, A. Blanovschi ș.a.

Problematica cercetării subiectului vizează diminuarea rolului teoriilor economice fundamentale în soluționarea problemelor strategice de echilibrare a sistemelor economice și apariția unor curente economice cu caracter temporar în funcție de conjuncturile economice de moment.

Apreciind contribuția semnificativă a cercetărilor autohtone prin analiza retrospectivă și comparativă, constatăm că acestea au avut un caracter unilateral în care lipsește mecanismul metodologic de promovare a unei viziuni complexe asupra politicilor economice de renovare de pe pozițiile științei și a teoriei economice.

Scopul și obiectivele tezei. Obiectul cercetării îl constituie aplicarea teoriilor economice moderne în politicile social-economice de dezvoltare durabilă și echilibrată, cu o atenție deosebită asupra sistemului economic din Moldova.

Scopul principal al cercetării este identificarea particularităților pentru sistemul economic actual din R. Moldova, elaborarea și formularea politicilor economice întru dezvoltarea echilibrată și eficientă a economiei naționale. Realizarea acestui scop condiționează următoarele obiective ale cercetării:

- Studierea principalelor caracteristici ale teoriilor economice moderne și a politicilor economice propuse de către savanții contemporani ai științei economice.
- Analiza abordărilor metodologice ale dezvoltării social-economice echilibrate.
- Evidențierea particularităților și clasificarea echilibrelor și dezechilibrelor economice.
- Analiza conceptelor vizînd depășirea disproporțiilor economice.
- Aproximarea principalelor teorii economice moderne la realitățile social-economice ale Republicii Moldova.
- Analiza mecanismelor existente de dezvoltare social-economică a țării noastre și definirea principalelor avantaje și dezavantaje ale actualului mecanism.
- Analiza comparativă și caracteristicilor generale și a particularităților sistemelor economice contemporane.
- Recomandări asupra impulsării procesului de dezvoltare social-economică în R.Moldova
- Stabilirea direcțiilor și acțiunilor de dezvoltare economică în condițiile actuale.
- Analiza specificului prognozării economice și implementării metodelor și practicilor de

dezvoltare a economiei naționale.

Metodologia cercetării. Baza teoretico-metodologică a lucrării este constituită din folosirea metodelor și a principiilor fundamentale ale teoriei economice și, mai ales, ale metodologiei sistemice, cum ar fi analiza și sinteza, inducția și deducția, combinarea logicului și istoricului, modelarea. Au fost utilizate, deasemenea, metodele de analiză economică pozitivă, normativă și comparativă, de analiză empirică, gruparea statistică, extrapolarea, analogia. În lucrare, autorul are curs la abordările științifice ale reprezentanților curente lor clasic, naționalist, neoclasic, keynesist, postkeynesist, instituționalist, neoinstituționalist în teoria economică, care permit înțelegerea conținutului, particularităților, structurii, factorilor determinanți ai creșterii economiei naționale.

Noutatea și originalitatea cercetării Noutatea științifică a cercetării constă în următoarele elemente cheie.

- Identificarea și analiza specificului evoluției economice din Republica Moldova;
- elaborarea unui model de creștere intensivă economică cu utilizarea indicatorilor macro-economici și sociali și a prognozării pe termen mediu;
- Introducerea în cadrul modelului de creștere intensivă economică a principiilor teoriilor economice moderne aplicabile pentru Moldova precum și a factorului determinant ce constă în dezvoltarea bazei inovaționale și tehnologice;
- Implementarea unui sistem durabil de supraveghere a mecanismelor economice din cadrul sistemului economic național precum și introducerea abordărilor integraționiste de dezvoltare economică.

Problema științifică soluționată este identificarea metodelor și a instrumentelor prin intermediul cărora este posibilă aplicabilitatea teoriilor economice moderne în cadrul elaborării și implementării politicilor de stabilizare și creștere economică în R.Moldova. De asemenea, este realizată analiza soluțiilor la actualele provocări privind dezvoltarea social-economică din țară.

Semnificația teoretică a cercetării constă în analiza principalelor teorii economice ce țin prioritar de dezvoltarea echilibrată și creșterea economică, începând cu secolul XIX, și adaptarea ideilor economice la realitățile prezente la nivel regional și național. Totodată, o semnificație aparte prezintă analiza criteriilor economiei de piață și aplicabilitatea acestora în cadrul sistemului economic național.

Valoarea aplicativă a cercetării. Cercetarea posedă o valoare aplicativă pentru masteranzii, doctoranzii și cercetătorii din domeniul științei economice prin utilizarea materialului analitic din

cadrul lucrării. De asemenea, cercetarea posedă o valoare practică pentru factorii de decizie din R.Moldova, dat fiind faptul că se analizează următoarele aspecte: creșterea economică și efectele politicilor de renovare și de dezvoltare: determinarea avantajelor teoriei și politicii economice integraționiste în procesul implementării strategiei de dezvoltare în R.Moldova; argumentarea indicatorilor macroeconomici pornind de la scenariile de dezvoltare posibile.

Rezultatele științifice înaintate spre susținere: crearea paradigmei integraționiste de creștere economică prin intermediul modelării evoluției social-economice din R.Moldova prin prisma teoriei și politicii echilibrului economic; stabilirea cauzelor privind ineficiența tranziției continue la economia de piață a R.Moldova; identificarea priorităților de renovare a politicii economice pentru obținerea unei creșteri economice durabile în R.Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. În cadrul experienței profesionale, au fost utilizate cercetările în următoarele aplicări practice. În cadrul **negocierii Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE**, în special ce ține de formarea poziției Republicii Moldova la negocieri privind angajamentele economice, financiare și tarifare (Adeverinta nr. 12-657 din 03/09/2014). De asemenea, autorul a folosit în practica modelul elaborat în cadrul cercetării pe parcursul **elaborării studiilor de piață în domeniul agricol** în cooperare cu Agenția Națională pentru Dezvoltare Rurală (Adeverinta nr. 1856/A din 25/11/2015). Este important de menționat că s-a participat activ, în anul 2015, la executarea **proiectului științific instituțional „Elaborarea instrumentului de măsurare a stabilității financiare a statului”** în cooperare cu echipa Institutului Național de Cercetări Economice (Adeverinta nr. 01/9-033 din 22/01/2016).

Aprobarea rezultatelor. Lucrarea a fost elaborată în cadrul proiectului de cercetare „Elaborarea instrumentarului de măsurare a stabilității financiare a statului”, proiect instituțional din sfera științei și inovării al Institutului Național de Cercetări Economice al Academiei de Științe a Moldovei. Conținutul lucrării a fost revizuit, completat și aprobat în cadrul unui set de conferințe interne și internaționale, publicații în reviste de specialitate, precum și la ședințele catedrei Teoria Economică și Metodologia Cercetării de la Facultatea Științe Economice a USM și a Seminarului științific de profil al USM. Aprobarea s-a efectuat în cadrul conferințelor științifice și publicațiilor. Pe parcursul perioadei de elaborare a tezei de doctor, au fost publicate 9 articole științifice în revistele științifice naționale și internaționale.

Volumul și structura tezei. Obiectivele cercetării au determinat logica structurii tezei, având următoarea structură: adnotare (în limbile română, engleză și rusă), introducere, trei capitole,

concluzii și recomandări, bibliografie și anexe. Lucrarea este perfectată în 145 de pagini text însoțite de figuri, tabele și anexe necesare analizei.

Cuvinte-cheie: teorie economică, dezechilibre și echilibre, criză, recesiune, concurență, competitivitatea economiei naționale, risc suveran, amenințare internă, amenințare externă.

II. CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul I. **Abordări metodologice referitor la creșterea economică reflectate în teoriile economice moderne** este axat pe abordarea teoretico-metodologică a creșterii și dezvoltării economice echilibrate. Sunt analizate teoriile economice moderne începând cu secolul XIX până în prezent sub aspectele ce țin de creșterea economică, depășirea dezechilibrelor economice, precum și activități strategice de dezvoltare economică pe termen mediu și lung. De asemenea, sunt identificate diferențele conceptuale dintre principalele curente economice moderne cu un accent deosebit pe politicile economice promovate de fiecare curent în parte. Cum am stipulat în obiectivele tezei, obiectul și scopul de studiu al teoriei economice îl constituie analiza vieții economice cu toată complexitatea de relații, procese și elemente ce le conține. Definiția uzuală a teoriei economice, care derivă din obiectul de studiu amintit, reprezintă gândirea vieții economice, inclusiv a sistemului economic, proceselor economice și, nu în ultimul rând, a politicilor economice. Pe de altă parte, teoria economică este baza cognitivă a științei economice. Plecând de la această premisă, teoria economică este constituită din idei și concepții ce formează o abordare despre funcționarea vieții economice. Definiția complexă a teoriei economice reflectă excelent rolul acesteia în cadrul formării și dezvoltării sistemului științelor economice. În fapt, teoria economică proiectează evoluția vieții economice pe termen mediu și lung și, respectiv, construiește viitorul anumitor politici economice.

Practica implementării politicilor economice demonstrează inexistența unor miracole, totul depinzând de fundamentarea acestora în cadrul teoriilor economice. Este bineînțeles cunoscut așa-numitul miracol german – redresarea economică a Germaniei Federale după cel de al Doilea Război Mondial în raport cu Germania Democratică. În realitate, a fost vorba de aplicarea în complex și corectă a *principiilor economiei de piață libere*, îmbinate organic cu metodele doctrinei naționalismului economic, însoțite de o conjunctură geopolitică reușită. Orice țară poate genera „miracole” economice asemănătoare odată cu adoptarea politicilor de renovare economice adecvate. Cu toate acestea, tendința de dezvoltare bazată pe consum și de creștere a bunăstării și obținere a creșterii economice, cu orice preț, a condus la apariția dezechilibrelor social-economice. În perioada

contemporană, acestea s-au manifestat mai pregnant având un caracter ciclic vicios. De aceea este necesar să studiem particularitățile acestora, ca să putem distinge politicile economice de renovare sănătoase și crearea unui sistem economic durabil, în special pentru R.Moldova.

Pe parcursul cercetării au fost analizate unele teorii economice ce au avut un impact semnificativ asupra stabilizării și creșterii economice atât globale cât și regionale. Aceste teorii sunt relevante și la nivel național, astfel încât punerea lor în practică poate conduce la echilibrarea și dinamizarea creșterii economice în R.Moldova. Pentru referință prezentăm Tabelul 1 cu teoriile principale analizate în teză.

În teză autorul examinează un alt aspect important abordat de teoriile economice moderne, cum ar fi dezechilibrele economice și supravegherea acestora la nivel global, regional și național. Mecanismele de supraveghere, de corectare a dezechilibrelor economice sunt analizate în cadrul teoriilor economice astfel că se poate realiza echilibrul indicatorilor economici și crearea premiselor pentru dezvoltarea economică durabilă.

Sunt analizate curentele echilibrului general în sistemul economic neoclasic contemporan, inclusiv: curentul reprezentat de K.Arro, G.Debrek; curentul echilibrului monetarist a lui M.Friedman, S.Fisher; curentul anticipărilor raționale reprezentat de J.Buchanan; curentul „noua macroeconomie” reprezentat de G.Becker, A.Leffer, R.Coase, F.Van, J.Mineer, G.Stigler.

Criteriul dezechilibrului macroeconomic, în opinia autorului, include dereglarea raportului dintre cererea și oferta agregată față de nivelul de echilibru ($i < s$ sau $i > s$). Dezechilibrul economic general, inclusiv în economia națională, reflectă acea situație a economiei moldovenești caracteristică prin dereglarea optimului dintre cererea și oferta agregată națională în cadrul sistemului de piață. În acest sens, menționăm că cele mai semnificative dezechilibre în economia națională sunt și disproporțiile dintre volumul monedei moldovenești și volumul necesar al rezervelor valutare ale statului în urma furtului milioane de valută de la BEM, care au provocat devalorizarea esențială a leului moldovenesc și scăderea puterii de cumpărare a lui; stagnarea producției și contracția sectorului real; inflația și, respectiv, creșterea bruscă a indicelui prețului de consum la bunurile de proveniență autohtonă, șomajul și migrația din țară a forței de muncă.

În teză este analizat criteriul care include dezechilibrele politice, juridice, sociale anormale și antisociale. Aceste dezechilibre provoacă tensiuni sociale și politice (de exemplu, evenimentele sociale și politice din 7-8 aprilie 2009 din R.Moldova). De regulă, aceste dezechilibre se caracterizează prin schimbarea, inclusiv forțată, a puterii de stat, recesiune economică, majorarea

esențială a cheltuielilor bugetare peste nivelul veniturilor bugetare care generează creșterea presiunii sociale asupra populației și agenților economici, extinderea emisiunii monetare fără acoperire, inflația, scăderea puterii de cumpărare a consumatorilor și, respectiv, diminuarea consumului. După criteriul social, autorul analizează șomajul, dezechilibrul pieței muncii, dintre cererea și oferta de muncă. Analiza disproporțiilor după criteriul instituțional a evidențiat generarea dezechilibrului sistemului de alocare a fondurilor între instituțiile publice centrale și locale, majorarea nivelului de monopolizare și oligarhizarea producerii, comerțului, sistemului bancar. După criteriile microeconomice, autorul a analizat dezechilibrele provocate de activitatea agenților economici în piață, inclusiv sustenabilitatea sistemului bancar și financiar.

Sunt evidențiate de asemenea, criteriile de clasificare a dezechilibrelor și echilibrelor economice: după modul de manifestare în timp; în raport cu nivelurile agregării economiei naționale; în funcție de conținutul proceselor economice și de modul de exprimare a rezultatelor economice. Autorul a constatat că la baza acestor principii de clasificare a dezechilibrelor economice se află specificul sistemului de relații de producție, de schimb, repartiție și consum, diverse sectoare și ramuri economice care activează în afara sistemului optim de funcționare economic și juridic.

Concepția lui J.M. Keynes, referitor la dezvoltarea echilibrată, este un model macroeconomic, potrivit căruia venitul național crește ca răspuns la creșterea echivalentă a cererii agregate. La începutul anilor 40 sec. XX, R.F. Harrod, A.I. Essay și E.Domar au elaborat modele postkeynesiste, ulterior caracterizate de preocuparea pentru stabilitate economică și șomaj. În opinia autorului, modelul Harrod-Domar este un model de dezvoltare economică echilibrată care evidențiază rolul investițiilor privite ca acumulare și ca o componentă a echilibrului agregat; încorporează o funcție simplă de accelerare a investițiilor bazată pe veniturile reale așteptate. După acest model de echilibru, coeficientul așteptat al capitalului (V) este constant, ca urmare a unei rate a dobânzii presupusă constantă pe termen lung; economiile au o pondere (s) constantă în venitul real; forța de muncă crește cu o rată exponențială (n) determinată exogen; rata de creștere a productivității muncii, ce poate fi sporită efectiv prin progres tehnic (λ).

Tabelul 1 Teorii privind echilibrul și creșterea economică

Teoria	Conținutul	Reprezentanții de bază
<i>Teorii privind creșterea economică</i>		
Teoria clasică (sf.sec.XVIII-mijl.sec.XIX)	Analizează competitivitatea în condițiile funcționării libere și independente a piețelor și a utilizării raționale și eficiente a resurselor economice disponibile	A.Smith, D.Hume, J.S.Mill, K.Marx
Teoria neoclasică (sf.sec.X-mijl.sec.XX)	Studiază competitivitatea sistemului economic național în funcție de contribuția fiecărui factor de producție la creșterea economică. Evidențiază impactul acumulării resurselor asupra creșterii economice	R.Solow, S.Kuznets, M.Abramovitz, H.Chenery, E.Denison
Teoria endogenă (sf.sec.XX)	Recunosc existența „eșecurilor de piață”, acordă statului un rol potențial mai mare pentru atenuarea eșecurilor pieței și asigurarea unei creșteri economice durabile	K.Arron, P.Romer, R.Lucas, G.Grossman, E.Helpman
<i>Teorii privind investițiile străine directe</i>		
Teoria avantajelor de proprietate (mij. sec.XX)	Determină competitivitatea în funcție de totalitatea avantajelor specifice (capacitatea de inovare și de finanțare eficientă, accesul la materia primă, activele nemateriale disponibile) care permit firmelor să depășească dezavantajele ce survin în concurența internațională	S.Hymer, R.Vernon, R.Coase
Teoria internaționalizării (sf.sec.XX)	Analizează competitivitatea în funcție de avantajele internaționalizării care permit valorificarea imperfecțiunilor pieței prin crearea propriei sale piețe, adică prin internaționalizare	P.J. Buckley, M.Casson
Teoria eclectică a internaționalizării (paradigma OLI) (sf.sec.XX)	Determină competitivitatea în raport proporțional cu avantajele de proprietate, avantajele internaționalizării și avantajele locației	J.Dunning, J.N.Behrman
<i>Teoriile comerțului internațional</i>		
Teoriile tradiționale ale comerțului internațional (sf.sec. XIX-înc.sec.XX)	Afirmă că bunăstarea economică este în funcție de producția de bunuri și servicii în care o țară are un avantaj comparativ. Competitivitatea economiei naționale se realizează atunci când țara oferă bunuri și servicii, pentru care dispune de avantaje comparative în producere	D.Ricardo, Heckscher, Ohlin, P.Samuelson, W.Stolper, T.Rybezyński
Noile teorii ale comerțului internațional (sf.sec.XX-înc.sec.XXI)	Pornesc de la ipoteza concurenței imperfecte și a economiilor la scară pentru comerțul internațional. Evidențiază factorii determinanți ai competitivității economiei naționale	A.K. Dixit, V.Norman, P.Krugman, E.Helpman
<i>Teoria avantajelor competitive</i>		
1990	Competitivitatea economiei naționale este determinată de totalitatea avantajelor competitive disponibile. Prosperitatea unei națiuni nu se poate moșteni, ci se poate crea. Competitivitatea comportă un caracter dinamic. Inovațiile dețin un rol decisiv pentru competitivitatea economiei naționale.	M.Porter

Sursa: Elaborat de autor

Teoria neoclasică a adus numeroase idei importante, ce au stat și la baza unor recomandări de creștere și echilibrare economică. La mijlocul anilor '80, a apărut un nou model de depășire a disproporțiilor și a crizei și dezvoltare stabilă, promovat de Paul Romer și Robert Lucas, după principiul de dezvoltare neoclasic tradițional. Premisa acestui model constă în ipoteza că o acumulare de capital se asociază, de regulă, cu o acumulare de cunoștințe. Totodată, în cadrul sistemului conceptual, apare noțiunea de progres tehnico-științific care va fi considerat un factor exogen al stabilității și echilibrului economic.

În contextul fenomenului globalizării, autorul susține ideea că în sistemul condițiilor și factorilor care determină depășirea crizei economice sunt factori comuni tuturor economiilor naționale. Unii dintre acestea se referă la sistemul industrial, la dorințele și aspirațiile umane, la sistemul politico-organizatoric, la schimbările structurale etc. În opinia autorului, unele dintre direcțiile de depășire a disproporțiilor social-economice, în R. Moldova sunt elaborarea strategiei de anticriză bazată pe sinteza concepției neoclasică și keynesiană care ar reflecta specificul economiei naționale; evidențierea unui sistem de valori sociale și economice pe care să se bazeze politicile de depășire a disproporțiilor și crizei economice; evidențierea proceselor critice și a modului în care acestea trebuie transformate pentru a realiza valorile fundamentale de dezvoltare economică și socială.

Concepția de depășire a crizei economice include obiectivele principale finale și căile de realizare prin aplicarea politicii de **depășire a disproporțiilor și dezvoltarea echilibrată**. Totodată, trebuie de ținut cont de factorii exogeni, precum condițiile de criză economico-financiară mondială și regională, piață deschisă și concurențială, ajustarea la standardele economiei Uniunii Europene și la nivelul european de valori.

În capitolul II. **Caracteristica și specificul depășirii crizei economice și dezvoltării în Republica Moldova**, este analizat și evaluat parcursul economic din R. Moldova pentru o perioadă de 10-15 ani. Specificul analizei prezentei cercetări se axează pe aspectele esențiale de creștere economică, precum și, pe sintetizarea politicilor social-economice implementate la nivel național.

Caracteristica principală a sistemului economic național este perpetuarea tranziției economice și utilizarea dublelor standarde în cadrul creării unui sistem al economiei de piață. În atare sens, în cadrul acestui capitol au fost elaborate principalele criterii ale economiei de piață și evidențiat nivelul de implementare a acestora în economia națională. Totodată, originalitatea tratării

subiectului constă în realizarea unei analize paralele a sistemului economic pe parcursul a două etape diferite de guvernare a R.Moldova.

Pornind de la analiza indicilor macroeconomici și funcției de producție dintre factorii „muncă” și „capital” calculată în ultimul deceniu, constatăm că eforturile în economia națională au fost mai mari decât efectele obținute. În această perioadă, capitalul productiv fix a crescut de 3,8 ori, productivitatea muncii și a capitalului s-a mărit de 3.6 ori, salariile medii au crescut de 3,8 ori, iar PIB-ul nominal s-a mărit cu ritmuri mai lente și a crescut de 3,3 ori (Fig.1).

Diminuarea forței de muncă efective în anii 2000-2014 cu 329 mii de persoane sau în medie cu 2,44% anual a influențat esențial scăderea eficacității dezvoltării economice. Tendințele migraționiste negative, scăderea ratei de activitate în economie de la 60% la 40% a „erodat” creșterea PIB-ului din partea muncii și creșterea capitalului și a productivității, deoarece această creștere prioritar extensivă este insuficientă pentru a asigura în viitor o dezvoltare dinamică durabilă, echilibrată și convergentă spre integrarea europeană.

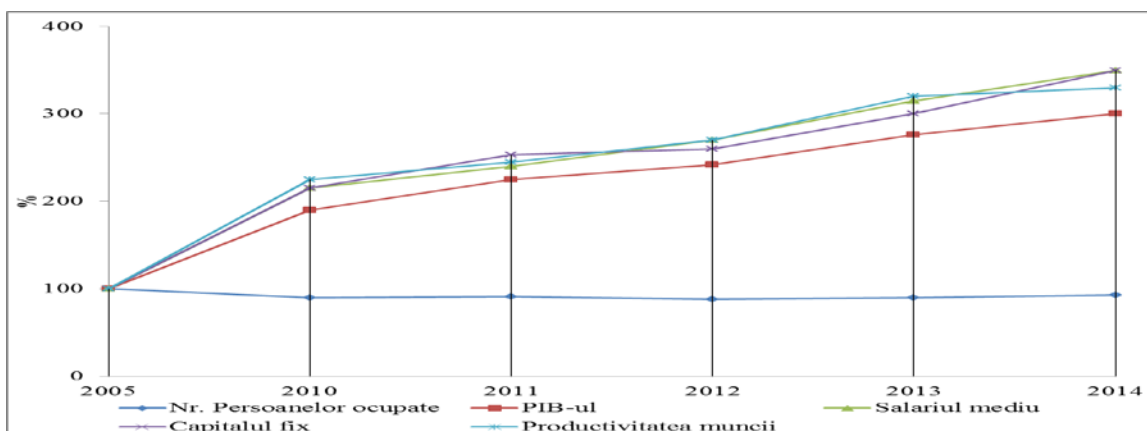

Fig.1. Funcția de producție în R.Moldova în anii 2005-2014, Sursa: Elaborată de autor în baza datelor BNS al R.Moldova.

Conform rezultatelor analizei, autorul a constatat că specificul politicii de dezvoltare bazată pe consum a provocat în ultimul deceniu o creștere ineficientă a PIB-ului de 4,5-5% în medie anual, utilizându-se și modificându-se cantitativ capitalul productiv existent, care posedă o uzură fizică și morală esențială. Creșterea mai accelerată a salariilor medii și a capitalului fix decât a productivității muncii (salariul mediu și capitalul productiv au crescut respectiv cu 7,1% și 10% în medie anual, iar productivitatea muncii numai cu 5%) a constrâns potențialul economic autohton, a „erodat” resursele financiare și acumulările agenților economici și ale populației, a mărit disproporțiile în sectorul economic și cel social, (Fig.2).

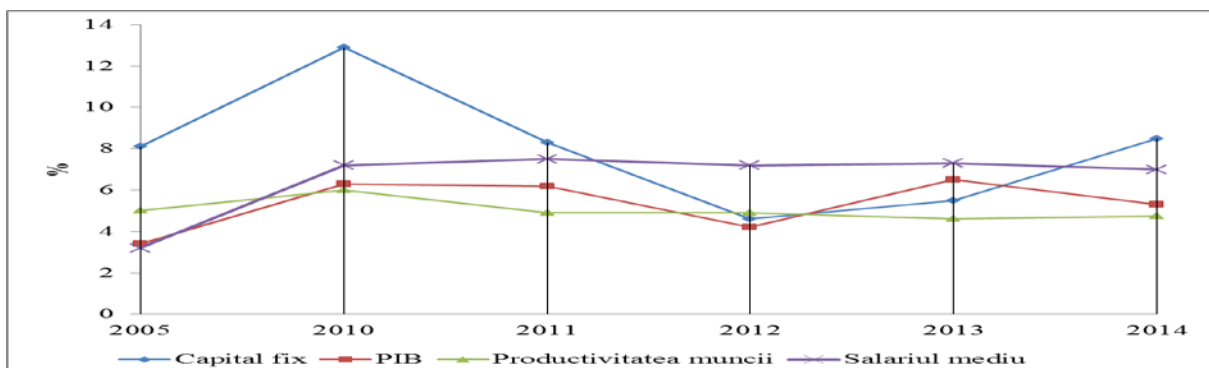

Fig.2. Evaluarea factorilor principali ai funcției de producție în R.Moldova în anii 2005-2014, în medie anual, %; Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al R.Moldova

Autorul evidențiază particularitățile politicii bugetar-financiare care au definit specificul creșterii economice naționale în condițiile actuale, inclusiv corelațiile factorilor ce influențează cererea globală, schimbările structurale în sistemul economic, volumul producției și nivelul prețurilor, veniturilor și cheltuielilor de stat, dezvoltarea sectoarelor destinate exportului.

În lucrare se constată că politicile bugetar-fiscale realizate în R. Moldova în perioada de tranziție s-au manifestat printr-un caracter politic inconsecvent, contradictoriu, ineficient. În anii 2005-2014, deficitul Bugetului Public Național a crescut esențial și a atins apogeul în 2014 în volum de ccă 2,0 mld.lei, ceea ce a alcătuit 4,7% din venitul BPN (Tab.2).

Tabelul 2 Produsul Intern Brut al Republicii Moldova, 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
PIB (mil. MDL)	60430	71885	82174	86495	93998	111.500
PIB per capita (MDL)	16939	20171	23079	24299	26442	28680
PIB F.A.P. (%)	100	120	114	105	109	108
PIB per capita F.A.P. (%)	100	119	114	105	109	108

Totodată, datorită situației economice interne, R.Moldova a fost obligată să atragă împrumuturi ieftine de pe piața externă, precum cele acordate de către FMI. Autorul constată că aceste împrumuturi cu toate că sunt acordate la termene de rambursare concesionale, cu o rată a dobânzii până la 1% și perioada de grație mai mare de 10 ani, efectul acestor împrumuturi a fost minim pentru dezvoltarea reală a economiei, deoarece au fost impuse condiții dure și constrângeri esențiale stricte pornind de la necesitatea menținerii stabilității financiar-bugetare naționale. Este analizat și sistemul de constrângeri, exprimându-se în plafonarea indicatorilor financiari, monetari și bugetari introduși de FMI, precum: a) plafonul privind deficitul de casă total; b) plafonul privind

activele nete ale BNM; c) nivelul minim al stocului rezervelor internaționale nete ale BNM; d) plafonul privind contractarea sau garantarea datoriilor externe neconcesionale de către Guvernul R. Moldova; e) plafonul privind acumularea arieratelor la plăți externe; f) plafonul privind baza monetară; g) plafonul cheltuielilor interne; h) plafonul privind fondul de salarizare; i) nivelul privind cheltuielile sociale; j) plafonarea deficitului bugetar în procente din PIB; k) plafonarea nivelului de inflație.

În lucrare se consideră că o sursă de creștere economică pentru R.Moldova putea fi stimularea proceselor de prelucrare a materiei prime și a exportului produselor cu valoare adăugată înaltă. În pofida acestui fapt, până în prezent se promovează politicile economice de creștere preponderentă a exportului de materie primă, care conduce la menținerea unui comerț semnificativ.

Sunt examinați factorii ce au condus la această situație, inclusiv monopolizarea comerțului de materie primă și a mărfurilor strategice, lipsa unor politici stabile de promovare a exportului și de identificare a noilor piețe externe, dependența energetică a țării de importurile provenite din Federația Rusă, competitivitatea redusă a produselor autohtone. Autorul consideră că creșterea exporturilor este posibilă în condițiile implementării Acordului de Liber Schimb cu UE, perspectivă ce poate fi pierdută în caz că nu se va aborda politica avantajului comparativ, în special față de prelucrarea adâncă a produselor agricole și cele din sfera tehnologiilor informaționale. În acest sens, va crește deficitul comercial și se va agrava impactul negativ asupra balanței contului curent și a deficitului bugetar, care este semnificativ în prezent (Tab.2). Odată cu politicile de promovare a exporturilor de produse industriale se pot înregistra progrese și în atragerea investițiilor străine directe, factor endogen extrem de important în atingerea obiectivului de creștere economică.

Particularitățile dezvoltării social-economice în R. Moldova au și un caracter general, ele sunt determinate de specificul politicii economice din a doua jumătate a sec. XX și primul deceniu al secolului XXI, în majoritatea țărilor, inclusiv din UE, care a reflectat o creștere esențială a cheltuielilor de stat neproductive (armată, securitate, etc.), o inflație în creștere, o scădere a ritmurilor economiei și a PIB-ului și o creștere a deficitului bugetar al acestor țări (de ex. deficitul bugetar al Ucrainei în 2000-2005 a constituit – 9,1%, al Ungariei – 8,2%, al Bulgariei – 7,0%, al Greciei – 12,5%, al Spaniei – 6,6%, al Italiei – 9,0%, al Suediei – 13,45). Tendințele nominalizate au cauzat o răspândire largă a instabilităților economice și o constrângere catastrofală a sectorului oficial nu numai din aceste țări, dar și din majoritatea țărilor în tranziție, inclusiv R. Moldova .

Problema de bază identificată în prezentul capitol constă în faptul că în R.Moldova nu s-a reușit introducerea definitivă a criteriilor de funcționare a unui sistem economic de piață bazat pe principiile și particularitățile propuse de teoria neokeynesiană cu toate că sunt curențe legislative și normative în domeniul proprietății private, în special referitor la distribuția acesteia, în domeniul financiar-bancar, în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii, distribuția mijloacelor financiare sub formă de cheltuieli și investiții.

Capitolul III. Perfecționarea procesului de dezvoltare a economiei Republicii Moldova, analizează aspectele ce țin de direcțiile și măsurile prioritare ale politicilor economice pe termen scurt și mediu, precum și prognozarea indicatorilor macroeconomici în cadrul scenariilor propuse. Definierea sustenabilității economice se realizează într-un ansamblu de priorități, direcții, căi și forme destinate raportului dintre o unitate din sporul de produs național brut (sau de venit național) din perioada curentă (ΔY) și volumul corespunzător de produs național brut (sau de venit național) din perioada de bază (Y). Prin direcțiile și modelele dezvoltării economice se urmărește conjugarea unor factori ai dezvoltării în diverse modele care, prin acțiunea lor, adesea cu concursul larg al statului, se asigură o creștere a PNB. Aspectele privind politicile de dezvoltare economică, în condițiile actualei recesiuni economice mondiale și regionale, includ următoarele: reducerea ratei dobânzii, micșorarea ratei de impozitare, creșterea consumului guvernamental, creșterea esențială a masei monetare pentru susținerea consumului public și stimularea investițiilor în priorități. Drept exemplu, administrația SUA, în condițiile crizei economico-financiare, au micșorat esențial ratele dobânzii de la 6% la 0,25% anual și, totodată, au mărit esențial masa monetară în speranța că formula $V > C + I + G$ se va echilibra până la următoarea ecuație $V = C + I + G$. Ca reacție la această strategie, în SUA, stocurile de mărfuri au început să se diminueze esențial. Se menționează că o direcție importantă de echilibrare a sistemului economic constituie creșterea ponderii forței de muncă în calitate de coproprietari ocupați în sfera businessului mic și mijlociu, și impactul ei asupra proceselor de dezvoltare economică sustenabilă. Pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu și a statului în întregime, este necesară nu numai creșterea cantității forței de muncă, implicată direct în procesul de producere, dar și a nivelului de calificare a ei într-un anumit sector al economiei naționale. Prin urmare, elementul important și direcțiile principale în veriga eficienței forței de muncă asupra proceselor de producție îl constituie sistemul de educație, de organizare și training pentru viitorii și actualii specialiști în diverse domenii ale businessului.

În opinia autorului, sistemul de măsuri de dezvoltare echilibrat include, de asemenea, descentralizarea sistemului vertical și creșterea potențialului măsurilor administrative locale, a potențialului de generare a proiectelor eligibile pentru finanțare, din punctul de vedere al eficienței social-economice, prin studiile de fezabilitate economice; creșterea eficienței și influenței politicilor monetare la nivel local orientate spre creditarea pe termen lung și continuarea procesului de dezinflație, ceea ce poate avea o influență favorabilă asupra creșterii economice sustenabile; continuarea și stimularea tendințelor de creștere a consumului privat și a importurilor pentru consumul curent în baza remitențelor externe; concordanța a veniturilor cu evoluția productivității muncii în condițiile deficitului de angajați cu experiență în anumite sectoare productive; implementarea imediată a politicilor adecvate reducerii intensității energetice și a măsurilor orientate spre diminuarea impactului factorului energetic pentru o mai bună funcționare a sectorului real al economiei; alocarea suficientă a fondurilor publice, destinate formării inițiale și continue a resurselor umane și stimulării activităților de cercetare-dezvoltare-inovare, care formează domeniile de importanță strategică pentru o dezvoltare economică sustenabilă.

În teză autorul menționează că particularitățile prognozelor privind dezvoltarea economică sustenabilă în R.Moldova sunt determinate și influențate de specificul situației social-economice pe parcursul ultimilor ani, de influența crizei economice și financiare mondiale și regionale, de dinamica prețurilor pe piețele externe, de ajustarea riscurilor, strategiile și politicile economice elaborate și implementate. Se constată că specificul dezvoltării în R.Moldova bazat pe consum, alimentat de remitențe și import, costuri sociale ridicate a condus la o creștere economică nesustenabilă însoțită: de constrângerea capacității de producție autohtone, inclusiv în ramurile prioritar avantajoase; de sporirea vulnerabilităților macroeconomice; de adâncirea dezechilibrelor social-economice și de deformarea relațiilor economiei de piață.

Introducerea vectorului integraționist a condus la schimbări pozitive, dar minore pentru economia națională precum ameliorarea competitivității produselor autohtone și, respectiv, reorientarea vectorului exporturilor, acțiunile nesemnificative pentru demonopolizarea și liberalizarea comerțului care au influențat nesemnificativ micșorarea constrângerilor pentru sectorul privat. În pofida introducerii vectorului de politică integraționistă, politicile economice au rămas să fie gestionate conform vechilor practici.

Prognozarea dezvoltării economice trebuie să țină cont și de factorii de risc exogeni și endogeni. Deocamdată, ponderea riscurilor ce afectează economia națională conduce la prognoze

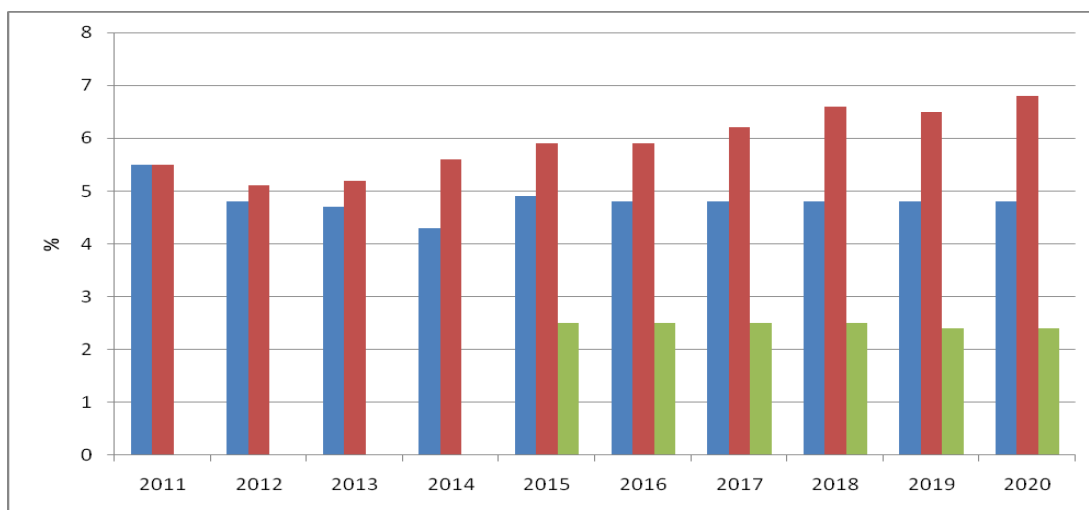
negative ale evoluției economice. Aceasta se explică prin recuperarea slabă din statele-membre ale UE, micșorarea remitențelor și exporturilor, în timp ce majorarea bruscă a prețurilor internaționale la resursele tehnico-tehnologice performante alimentează inflația. Deteriorarea calității portofoliilor de credite restricționează creditarea bancară, împiedicând procesul de stopare a recesiunii și relansare economică. Recesiunea economică se va intensifica, dacă nu se vor evidenția și dezvolta prioritățile relativ avantajoase, nu se vor realiza reformele structurale în contextul diminuării sprijinului din partea donatorilor și crearea deficitelor contului curent și de finanțare ale balanței de plăți. Partea pozitivă – activitățile recente de liberalizare și de reglementare a economiei pot oferi un impuls adițional valorii productivității și puterii de export.

O dezvoltare economică durabilă necesită menținerea unui nivel suficient al rezervelor valutare, care să acopere volumul mijloacelor circulante pe piața financiară ce vor amortiza riscurile recesiunii economice. Acumularea rezervelor la finele anului 2014 a compensat parțial pierderile din prima perioadă a aceluiași an, însă delapidarea banilor de la BEM a diminuat rezervele valutare în raport cu datoria externă și ponderea acesteia în PIB. Prin urmare, este necesară acumularea treptată a rezervelor, pe măsura restabilirii fluxului de intrări de valută, fără a influența deprecierea valutei naționale.

Autorul tezei analizează un set important de măsuri de dezvoltare economică durabilă, inclusiv îmbunătățirea climatului concurențial și investițional, perfecționarea condițiilor și mediului de afaceri, reformarea sistemului de achiziții de stat. Cadrul legislativ și normativ în domeniul investițiilor este defectuos și diminuează oportunitățile de atragere a resurselor financiare private pentru activitatea economică. Acest cadru este restrictiv față de formele activităților economice, nu acordă suficiente stimulente fiscale și financiare pentru investițiile de tip „green field” și nu favorizează stabilitatea investițională. În calitate de dovezi ale celor expuse supra sunt volumul scăzut al investițiilor străine în unele ramuri ale economiei, precum și punctajul scăzut în cadrul sondajelor internaționale de felul celui realizat de Banca Mondială ”Doing business”.

Sunt analizate acțiunile eficiente de dezvoltare economică care includ: stabilitatea politicii interne (numai în 2014 au demisionat 3 guverne); implementarea reală a vectorului integraționist european; realizarea politicii de stabilizare a situației economice și financiare; optimizarea și realizarea unei politici fiscale și bugetare constructive. Realitatea însă arată că are loc politizarea reformelor economice, modificarea perpetuă a priorităților de politici economice, alimentarea

cercului vicios de instabilitate ce ține de politicile fiscale și sociale, instabilitatea pieței financiare și valutare, devalorizarea puterii de cumpărare a leului moldovenesc etc.

Varianta I - rata medie anuala de 6,7%; Varianta II - rata medie anuala de 4,7%; Varianta III - rata medie anuala de 2,6%.

Fig.3. Prognoza creșterii anuale a PIB-ului. *Sursa:* Elaborată de autor în baza datelor BNS al R.Moldova și a Strategiei „Moldova 2020”.

Autorul studiază trei scenarii de prognoze privind creșterea PIB-ului și dezvoltarea social-economică în R.Moldova pe termen mediu 2015-2020 (Fig.3), în funcție de acțiunile Guvernului. Lucrarea își propune să definească acțiunile necesare pentru atingerea obiectivelor nominalizate anterior în vederea realizării priorităților unei noi strategii de dezvoltare economică. Prima prognoză este cea mai optimistă și indică o creștere de 6,7% medie anuală a PIB-ului ca urmare a realizării în complex a măsurilor necesare, propuse de către teoria neoconservatoare, de dezvoltare a economiei naționale prin intermediul reducerii presiunii fiscale în ramurile prioritare, limitarea semnificativă a reglementărilor administrative de stat, reformarea și descentralizarea administrației publice centrale și locale. De asemenea, considerăm că rezultatele pozitive nu ar întârzia să apară în cazul în care va fi promovată debirocratizarea sistemului de afaceri, promovarea businessului mic și mijlociu, combaterea oligarhismului și a monopolismului, crearea condițiilor necesare pentru atragerea investițiilor străine și interne în economia reală, și stimularea economiilor naționale care va conduce la micșorarea deficitului bugetar actual. Pentru realizarea acestei prognoze, susținem propunerea de a modifica Strategia (Moldova 2020) punând accentul principal pe atragerea investițiilor pentru

dezvoltarea prioritară a sistemului agroindustrii exportatoare prin inovare și transferuri tehnico-tehnologice orientat spre prelucrarea aprofundată și finală a produselor agricole eficiente și competitive pentru export (Economie și Sociologie nr.3, p.64-66).

Totodată, propunem adoptarea unor acțiuni care se vor materializa în liberalizarea sistemului economic și atingerea scopului final de creare a unei zone economice libere în aceste priorități după modelul regiunii Hong-Kong sau a Taiwanului, ceea ce va susține atragerea unor investiții masive și diversificarea producției de bunuri și servicii pentru export.

Politica social-economică propusă de autor ține să amelioreze climatul de afaceri și investițional prin intermediul dezoligarhizării sistemului economic, susținerea concurenței loiale, stimularea fiscală pentru sectoarele economiei naționale profitabile și eficiente. Alături de acțiunile nominalizate mai sus, statului îi revine rolul de a dezvolta sistemul normativ de protecție a agenților economici împotriva fraudelor economice și financiare, a monopolismului și acordarea unui sprijin semnificativ întru atragerea investițiilor în economie. Ideea susținută supra nu neglijează rolul statului în economie ci, dimpotrivă, constată domeniile în care intervenția acestuia ar fi cea mai eficientă. Bineînțeles, stimularea libertății de activitate a agenților economici va conduce în prima etapă la scăderea veniturilor colectate în bugetul național, însă acest fapt se preconizează a dura până la creșterea bazei fiscale și a veniturilor, și stabilizarea situației social-economice din țară. Micșorarea volumului de export și import va avea drept consecință trendul regional de reducere a productivității și a nivelului de trai al populației și nu va avea la bază factorii interni de descurajare a producătorilor autohtoni în felul în care expres și inconștient se realizează în prezent. Totodată, rezultatul preconizat al primului scenariu propus este de a menține echilibrul flexibil al principalilor indicatori macroeconomici, precum indicele prețului de consum, inflația, indicatorii monetari, deficitul contului curent și datoria publică internă și cea externă. Stabilitatea atinsă în cadrul activității sectorului privat, facilitarea mecanismelor de reglementare în afaceri, creșterea volumului de investiții în sectoarele-cheie ale economiei și debirocratizarea sistemului administrativ vor conduce la menținerea unor tendințe pozitive a indicatorilor macroeconomici și, în consecință, la limitarea distorsiunilor pieței.

În teză autorul menționează că mecanismul și măsurile de anticriză trebuie să conțină acele reglementări de stat care sunt discutate și acceptate de către agenții economici și societatea civilă și care optimizează povara fiscală, stimulează businessul mic și mijlociu, dezvoltă gospodăriile casnice rurale și ale fermierilor, a căror activitate se realizează în agricultură și agroindustria de prelucrare.

Evident este faptul că aceste măsuri vor fi acompaniate, cum deja am remarcat anterior, de reducerea ratei dobânzii, de scăderea la prima etapă a poverii fiscale și limitarea intervenției statului în cadrul procesului de producere și comercializare a bunurilor și serviciilor. Prognoza primului scenariu de dezvoltare macroeconomică este relativ pesimistă, iar a salariului mediu lunar și fondului de remunerare a muncii – relativ optimistă. Atingerea acestor parametri va fi posibilă prin asimilarea intensivă a tehnologiilor performante și ridicarea productivității muncii. Important este că asigurarea acumulărilor reale de venituri la bugetul public național, inclusiv în fondurile de asigurări sociale de stat și asigurări obligatorii în medicină, este în funcție directă de gradul atingerii indicatorilor prognozați, cu consecințele respective asupra realizării politicilor sociale și economice.

A doua variantă de prognoză care estimează o rată medie anuală de creștere a PIB-ului de 4,7% va fi posibilă de realizat în cazul elaborării unui program anticriză în baza aceluiași concepte și principii propuse de teoria neokeynesistă în combinație cu stimularea sectorului social. În acest caz, politica social-economică va fi direcționată spre susținerea investițiilor private și publice, reformelor structurale privind activizarea businessului mic și mijlociu, precum și creșterea rolului statului în soluționarea problemelor sociale prin intermediul intervenției sale active în redistribuirea veniturilor.

Susținerea sectorului social presupune alocarea cheltuielilor pentru domeniile sănătății, educației, salarizarea și creșterea facilităților pentru păturile vulnerabile ale populației. Repercusiunile acțiunilor nominalizate vor avea atât efecte pozitive, cât și negative. Vom înregistra un progres în susținerea sectorului social, stimularea economiilor populației și majorarea calității serviciilor sociale. Totodată, direcțiile adoptate vor face dificilă susținerea businessului mic și mijlociu și, în același timp, va apărea problema creșterii volumului de producție prin intermediul optimizării poverii fiscale, debirocratizării sistemului administrativ, micșorării inflației și a ratei dobânzii. Statul bunăstării sociale în perioada de criză regională poate aduce pierderi majore pentru economia națională aflată la început de cale de dezvoltare intensivă prin intermediul distorsiunii indicatorilor macroeconomici, cheltuieli bugetare nejustificate și ineficiente, micșorarea drastică a volumului producției agricole și industriale și, implicit, crearea unor dezavantaje vizibile pentru exportatorii producției autohtone pe piețele externe din Vest și Est.

În același timp, este necesar de menționat că politicile neokeynesiste sunt eficiente în cazul în care statele se confruntă cu o recesiune a indicilor financiari, astfel cum sunt statele dezvoltate (SUA, UE) prin intermediul reglementării sistemului tranzacțiilor financiare și impunerea barierelor

administrative împotriva dezvoltării unei piețe financiare distructive. Acest fapt însă este valabil într-o măsură foarte mică pentru R.Moldova, dat fiind faptul că crizele financiară și economică mondială și regională au un impact semnificativ, în special, asupra sistemului economic național. Sistemul financiar este mai puțin afectat (băncile comerciale, fondurile de asigurări), dat fiind faptul că aceste instituții financiare sunt create în principal în baza investițiilor și surselor financiare locale. În acest sens, autorul consideră, că adoptarea unor politici monetariste dure propuse de FMI pentru R. Moldova în situația prezentă de recesiune economică este prematură, în contrast cu necesitățile acute de a stimula activitatea agenților economici și stimularea productivității și a consumului.

În final, desfășurarea celui de-al treilea scenariu de prognoză de o rată medie anuală de 2,6% este real în cazul în care vectorul politicii social-economice din R.Moldova nu se va modifica și, de asemenea, în situația în care autoritățile nu vor adopta anumite acțiuni cardinale pentru diminuarea efectelor crizei economice internaționale și regionale, iar dezvoltarea economiei se va baza încontinuu prioritar pe consum și pe remiteri din străinătate. În acest context, inevitabil va avea loc constrângerea libertăților economice, diminuarea formelor de proprietate privată, limitarea concurenței libere, creșterea monopolismului și a oligarhismului, iar Guvernul va continua extinderea reglementării administrative de stat, creșterea rolului distructiv al intervenției statului în economie și implementarea mecanismelor de redistribuire inefficientă a cheltuielilor administrative pe seama activității agenților economici. Toate acestea vor conduce la o scădere majoră a principalilor indicatori economici, ceea ce va afecta, în ultimă instanță, creșterea nivelului de trai în țară. Drept consecință, PIB-ul real se va micșora în perioada prognozată, vor fi create premise pentru migrarea considerabilă a capitalului străin și intern, ceea ce va conduce la extinderea impactului semnificativ al crizei asupra sistemului financiar, reducerea volumului de investiții, creșterea ratei șomajului și migrația masivă a forței de muncă.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Reieșind din analiza principiilor elaborate și promovate de științe economice și a teoriilor economice moderne în soluționarea problemelor depășirii crizei economice, din datele statisticii oficiale, precum și de prognoze efectuate de autor, pot fi formulate următoarele **concluzii**:

1. Politicile economice naționale adoptate și implementate pînă în prezent nu au ținut cont de principiile economice elaborate și analizate de curentele științifice economice.
2. A apărut necesitatea elaborării de **politici noi de renovare** urmare recesiunii economice mondiale și necesității de prevenire a acestora la nivel global și național.

3. Economia Republicii Moldova se impune a fi restructurată în conformitate cu reperatele teoriilor economice precum și a căilor moderne de creștere economică durabilă.
4. Lipsa unei planificări strategice a politicilor economice în Republica Moldova a condus la aprofundarea instabilității și a dezechilibrelor în economia națională, la creșterea nivelului de vulnerabilitate și constrângere de ordin social.
5. Prognoza indicatorilor macroeconomici demonstrează necesitatea implementării politicilor economice de stabilizare și creștere economică luând drept referință conceptele și ideile teoriei echilibrului economic.

Rezultatele analizei, precum și concluziile ce reies din aceasta, impun formularea următoarelor propuneri și recomandări pentru ameliorarea situației social-economice și stimularea activității economice prin prizma adoptării actelor legislative și normative precum și a principiilor economice elaborate de către teoriile economice moderne:

1. Se constată necesitatea elaborării și adoptării unei Strategii de supravegere a dezechilibrelor și de dezvoltare social-economică pe termen mediu și lung, care ar servi drept un program de depășire a perioadei de instabilitate economică. Instituția responsabilă trebuie să fie Ministerul Economiei de comun cu ministerele de resort.
2. Reformarea structurii și funcțiilor statului accentul principal punând pe implimentarea Strategiei pe termen mediu și lung, prin crearea Comitetului pentru supraveghere economică și financiară cu responsabilități de control și evaluare a sistemului bancar, a transparenței tranzacțiilor economice și financiare și nu în ultimul rînd monitorizarea evoluției macroeconomice. Comitetul urmează să fie creat drept instituție independentă cu drepturi similare Curții Constituționale.
3. Trecerea definitivă la un sistem economic mixt de piață al cărui rol este de a crea climatul necesar pentru defuzia prin acționare și dezvoltare a proprietății private și a activităților conexe. Stabilirea cadrului regulatoriu ce va facilita procedurile de licențiere, creare și faliment a întreprinderilor - responsabil Guvernul și Ministerul Economiei;
4. Crearea unui mediu macroeconomic stabil prin redefinirea rolului agențiilor guvernamentale care se preocupă de politica în domeniul economic, în acest context, acordarea unui rol pentru BNM de a exercita independent funcțiile sale de implementare a politicii monetare și de monitorizare a proceselor valutare. Ministerul Economiei și Ministerul Finanțelor ar fi necesar să renunțe la acordarea creditelor și la controlul ratei de schimb. Pe de altă parte, ar fi recomandabil de a-și concentra eforturile la supravegherea dezechilibrelor și monitorizarea și prognozarea

economiei, de a controla eficacitatea proceselor ce țin de cheltuieli și venituri bugetare, de a întări administrarea fiscală.

5. Una din principalele condiții de ameliorare a situației în economie o constituie integrarea în UE, creșterea economică și reducerea sărăciei. În acest context, unul dintre factorii determinanți este adaptarea sistemului economic național la criteriile și rigorile Uniunii Europene, fapt care ar trebui să contribuie la obținerea unor rezultate efective în domeniul creșterii nivelului de trai al populației și la liberalizarea activității economice.

BIBLIOGRAFIE

1. Abraham-Frois G. Economie politique. Paris: Economics, Ediția a IV-a, 1988. 849 p.
2. Analiza Creșterii Economice în Moldova, nr.8, II-2013. [http:// www. expert-grup. org](http://www.expert-grup.org) (ultima vizită 04.09.2013)
3. Analiza diagnostică a sistemului bancar în contextul semnării Acordului de liber schimb aprofundat și comprehensiv cu UE. Expert-Grup, 2011
4. Angelescu C., Stănescu I. Politica de creștere economică, București. Editura Economică, 2004
5. Biroul Național de Statistică a Moldovei www.statistica.md
6. Braun J., Norman V. Loaza Taxation, public services and the informai sector in a model of endogenous growth. In: World Bank Working Paper Nr. 1334, Washington DC, 1994, p.50
7. Curent capital market report on the Emerging Markets (Central and Eastern Europe and Asia). Viena: Raiffeisen Bank International, 2010. 12 p.
8. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Europe 2020 Flagship Initiative, Innovation Union. Brussels: COM, 2010, 26 p.
9. Foai de parcurs pentru ameliorarea competitivității în Republica Moldova. Chișinău: Ministerul Economiei, 2013. 113 p.
10. Global Economic Observer, nr.2, vol.1. Buharest: IWERA, 2013, 134 p.
11. Human Development Report 2013. The Rise ot the South: Human Progress in a Diverse World. New York: Copyright UNDP, 2013. 124 p.
12. International Finance Corporation. Reports of activities and analaices, 2013. [http:// www. ifc. org](http://www.ifc.org) (ultima vizită 14.10.2013)
13. Krugman P. și al. Întorcerea economiei declinului și criza din 2008. București: Publică, 2009. 219 p.
14. Luecke M., Oprunenco A., Prohnițchi V. Oportunități pentru un Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător între Republica Moldova și UE. Berlin/Chișinău: GET Moldova, 2011. 19 p

LISTA LUCRARILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI

1. Robu T. Cooperarea Republicii Moldova cu Organismele Financiare Internaționale. În: Problemele actuale ale dezvoltării social-economice a Republicii Moldova și experiențe de dezvoltare a altor țări; Conferința științifico-practică internațională din 25-25 noiembrie 2006. Chișinău, 2006, USM, p. 59-63.
2. Rusu Gh., Robu T. Considerațiile teoriei economice asupra subdezvoltării economiei naționale. On: Revista economică, 2007, nr. 4 (35), Sibiu-Chișinău, 2007, p. 5-12.
3. Robu T. Unele aspecte ale realizării principiilor economiei de piață on Republica Moldova. On: Economie și Sociologie. Revista teoretico-științifică, 2009, nr. 3, Chișinău, p. 80-85
4. Robu T. Promovarea investițiilor și facilitarea comerțului extern din perspectiva integrării Republicii Moldova on Uniunea Europeană. On: Economic Growth in conditions of internationalization, a 4-a ediție a Conferinței științifice internaționale 3-4 septembrie 2009, IEFS, Chișinău, p. 183-187.
5. Robu T. Modele anticriză din Uniunea Europeană. On: Sectorul Serviciilor on secolul XXI, Realizări, probleme, perspective, Conferința științifică internațională 27-28 martie 2014, USM, Chișinău, 2014, p. 87-91.

6. Robu T. Politici de dezvoltare economică on R.Moldova. On: National and Regional Development Policies Journal, Yokohama, Japonia, 2005, p. 10-14.
7. Robu T. Considerațiile teoriei economice asupra subdezvoltării economice. În: Situația social-economică din Republica Moldova în contextul integrării europene. Conferința științifico-practică internațională 12-13 octombrie 2005, USM, Chișinău, p. 43.
8. Rusu Gh., Robu T. Republic of Moldova asociation in UE, problems, solution. In: Regional development and integration. New challenges for the EU. International conference „EURINT,, MAY 21-23, 2015, Iași-România, p.1-5.
9. Robu T. The signing of the free trade agreement with the EU-A new perspective for the Moldova products. În”Economie și Sociologie”. Revistă teoretico-științifică, 2014, nr.3, p.109-114.
10. Rusu Gh., Robu T. Pseudo-scientific economic policies of Moldova Association to the EU: Methodology, Problems, Solutions. În ”Economie și Sociologie”. Revista teoretico-științifică, 2016, nr. 1, p. 27-35

ADNOTARE

**la teza de doctor în științe economice „Specificul dezvoltării economiei în Republica Moldova”,
ROBU Tudor. Specialitatea 521.01 –Teorie economică și politici economice; USM , Chișinău,
2016.**

Structura tezei: Teza conține următoarele compartimente. Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 108 titluri, 10 anexe, 170 pagini de text de bază, 13 figuri, 24 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 9 lucrări științifice. Cuvintele-cheie: teoria economică, creștere economică, tendințe și specificul dezvoltării durabile, echilibre și dezechilibre social-economice, implementare, prognozare.

Domeniul de studiu: Teoria economică și implementarea politicilor economice în Republica Moldova bazate pe principiile și legitățile economice.

Scopul și obiectivele lucrării: Analiza evoluției de dezvoltare economică în contextul teoriilor economice moderne, elaborarea și formularea politicilor economice adecvate acestor teorii pentru dezvoltarea echilibrată a economiei naționale.

Noutatea și originalitatea științifică: este constituită prin elaborarea sistemului de creștere economică echilibrată luând în considerație un set de factori endogeni și exogeni după cum urmează. Procesul de dezvoltare economică în condițiile globalizării și integrării europene, extinderea crizei economice și financiare regionale și globale, politicile de echilibru economic, dezvoltare durabila.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă: În teză se propune metodologia analizei științifice multilaterale a dezvoltării eficiente a procesului economic autohton, care poate fi pusă la baza elaborării unor programe, strategii, principii de organizare și promovare eficientă a politicii economice a R. Moldova cât interne, atât și celei externe.

Problema științifică soluționată: constă în determinarea avantajelor formării și funcționării noilor relații economice de tip european în procesul implementării strategiei de dezvoltare economică autohtonă și determinarea efectului economic condiționat de implementarea direcțiilor de promovare a noului sistem de dezvoltare economică. Implementarea rezultatelor științifice ale lucrării au fost aprobate în cadrul proiectelor științifice și practice, fiind publicate în 8 lucrări științifice și 5 lucrări în reviste științifice de specialitate.

ANNOTATION

to the doctoral thesis in economic science “Specifics of the economic development in Moldova”, ROBU Tudor. Specialty 521.01 – Economic Theory and Economic Policies, Moldova State University, Chişinău, 2016.

Structure of the thesis: The doctoral thesis is constituted from introduction, three main chapters, conclusions and recommendations, literature comprising 108 titles, 10 annexes, 170 pages of thesis body text, 13 figures and 24 tables. The obtained results were published in about 7 scientific articles.

Key words: Economic theory, modern development, tendencies and specificities of the sustainable development, socio-economic equilibrium and disequilibrium, implementation, forecast.

The research area: Economic theories and implementation of the economic policies in Moldova according to the economic principles and provisions.

The scope and goals of the work: Analyse of the economic development in the context of the modern economic theories. Elaborate and formulate adequate economic policies for achieving an efficient and balanced development of the national economy.

The scientific novelty and originality of the work: consists in building of a system of balanced economic growth taking into account the main domestic and external factors. Namely, considering the process of economic development in the context of globalization and European Integration, spread of the regional economic and financial crisis, equilibrium policies, and sustainable development.

Theoretical and practical value of the work: It is proposed to use a methodology based on multilateral scientific analysis of the efficient national economic development which may be taken as a reference for strategic programs, policies and principles for conducting efficiently the economic policies within the country which refers both to internal and foreign policies.

Solved scientific problem: it were identified the advantages of creation and functioning of the new socio-economic relations based on European integration and European values. The effects were described in relation to the implementation of the strategy on economic development and directions for promoting the new economic system. The implementation of the scientific results of the work was approved within scientific events such as conferences and workshops being published in eight scientific articles and five articles in relevant scientific journals.

Аннотация

Докторской диссертации по экономике «Специфика экономического развития в Молдове», Робу Тудор. Специализация 521.01 –Экономическая теория и экономические политики;

ГУМ, г. Кишинев, 2016.

Структура диссертации: Диссертация содержит следующие разделы. Введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография состоящая из 108 наименований, 10 приложений, 170 страниц основного текста, 13 фигур, 24 таблицы. Результаты исследования опубликованы в 9 научных работах. Ключевые слова: экономическая теория, экономический рост, тенденции и особенности в области устойчивого развития, социально-экономический баланс и дисбаланс, внедрение, прогнозирование.

Область исследования: Экономическая теория и реализация экономической политики, основанной на принципах и экономических закономерностях.

Цель и задачи работы: Анализ экономического развития в контексте современной экономической теории, разработка и формулирование экономической политики соответствующей этим теориям для сбалансированного развития национальной экономики.

Новизна и научная оригинальности: Состоит в разработке системы сбалансированного экономического роста с учетом набора эндогенных и экзогенных факторов следующим образом. Процесс экономического развития в условиях глобализации и европейской интеграции, расширение регионального и глобального финансово-экономического кризиса, политики в области экономического баланса, устойчивое развитие.

Теоретическое значение и практическая ценность: В диссертации предлагается многосторонняя методология научного анализа для эффективного развития местного экономического процесса, которая может служить базой для разработки программ стратегии, принципов организации и эффективного продвижения как внутренней, так и зарубежной экономической политики Молдовы.

Решение научной проблемы: Состоит в определении преимуществ формирования и функционирования новых экономических отношений европейского типа в реализации местной стратегии экономического развития и определения экономического эффекта обусловленного внедрением направлений продвижения новой системы экономического развития. Внедрение научных результатов работы были утверждены в рамках научно-практических проектов, которые были опубликованы в 8 научных работах и 5 статьях в специализированных научных журналах.

ROBU TUDOR

**SPECIFICUL DEZVOLTĂRII ECONOMIEI ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

**SPECIALITATEA 521.01 – TEORIE ECONOMICĂ ȘI POLITICI
ECONOMICE**

Autoreferatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar:

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj ___ ex. 20

Coli de tipar 1,7

Comanda nr. 1

Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici 60, Chișinău, MD 2009, Republica Moldova